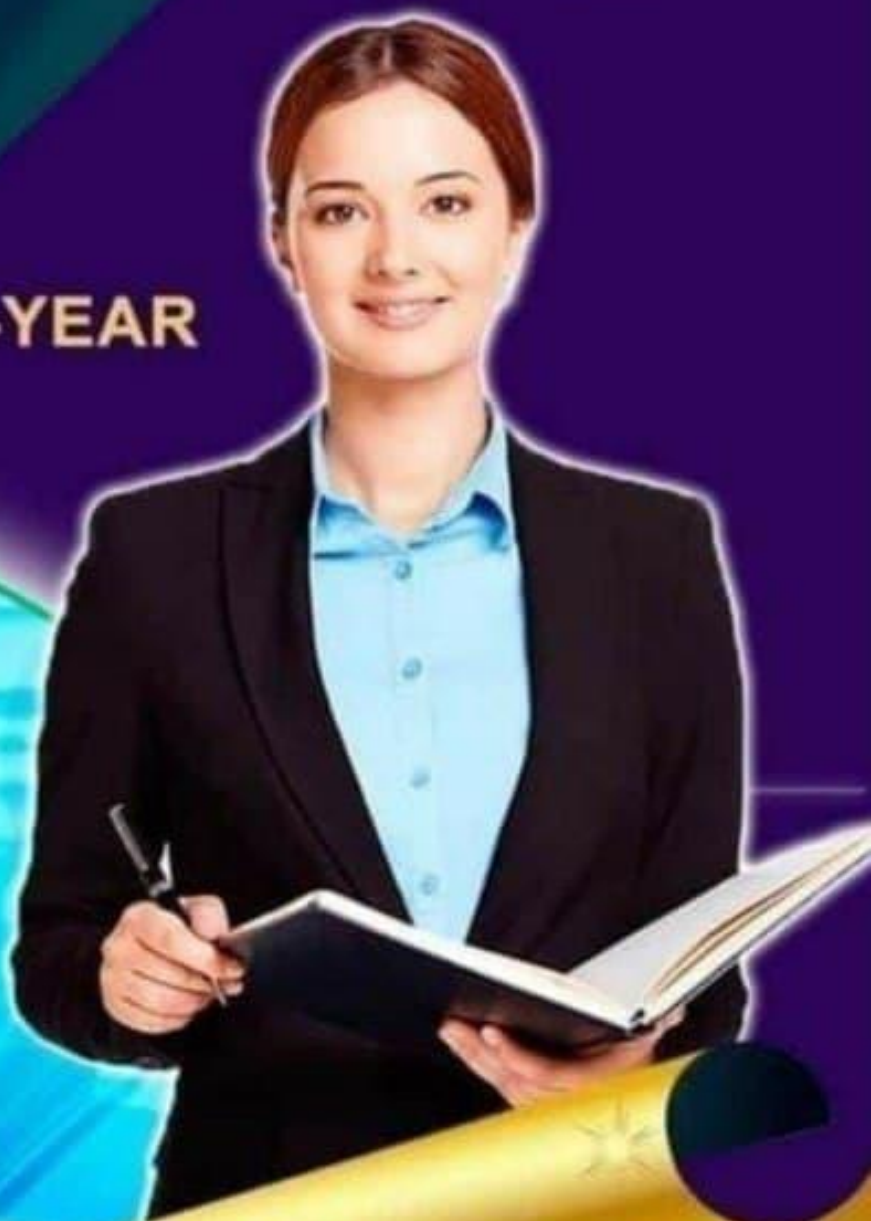

TA'LIM FIDOYILARI

RESPUBLIKA ILMIY-USLUBIY JURNALI

2021-YEAR

WWW.TALIMFIDOYILAR.UZ

GoogleYandex

VIRTUAL
JOURNAL

SCAN ME

ILMIY NASHRLAR MARKAZI

«TA'LIM FIDOYILARI»

ILMIY-USLUBIY JURNALI

BARCHA SOHALAR BOʻYICHA

9 – SON, 1 – JILD SENTABR – 2021²¹ yil

1 - QISM

WWW.TALIMFIDOYILAR.UZ

TAHRIRIYAT

Editor in chief

Abdurahmonov Abdushokir Abdukarimovich

Bosh muharrir

Abdurahmonov Abdushokir Abdukarimovich

Preparing for publishing

Hakimova Aziza Xaydaraliyevna

Nashrga tayyorlovchi

Hakimova Aziza Xaydaraliyevna

TAHRIR KENGASHI A'ZOLARI

Vahob Rahmonov

O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi a'zosi

Qobil Kubayev Umarovich

Guliston davlat universiteti, dotsent

Jo'rayev Hamza Hamroqulovich

Mirzo Ulugbek nomidagi Samarqand davlat arxitektura-qurilish instituti, dotsenti

Asqarova O'g'ilxon Mamashokirovna

Namangan davlat universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrasi mudiri, dotsent

To'xtaboyev Moxirjon Raximjonovich

Namangan MOK ilmiy-axborot tatqiqotlar bo'limi boshlig'i

Qambarov Ma'ruf Abduhakimovich

Sirdaryo viloyati XTB metodika bo'limi rahbari

Tashpo'latov G'ofurjon G'ulomovich

Filologiya fanlari nomzodi

Usmonova Umida Aybekovna

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori

Xurramov Sanjar Ravshanovich

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi mustaqil tadqiqotchi

G'ulomjonov Odiljon Raximjon o'g'li

Andijon Davlat Universitrti

Navoiy Davlat stipendiyasi sohibi

УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРДА “ТАРБИЯ” ФАНИГА МУСИҚАНИ ИНТЕГРАЦИЯЛАШДА КЛАСТЕРЛИ ЁНДАШУВ

Қодирова Феруза Усмановна

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат

педагогика институти

Дефектология кафедраси мудири,

педагогика фанлари доктори, профессор.

Мухитдинова Малоҳат Саиджабборовна

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат

педагогика институти

Мусиқа таълими кафедраси катта

ўқитувчиси

Аннотация. Мақолада умумтаълим мактабларда “Тарбия” фани ўқитиш жараёнига мусиқани интеграциялаш масалалари ЧДПИ Мусиқа таълими кафедраси илмий-тадқиқот лойиҳаси доирасида кўриб чиқилган. Калит сўзлар: интеграция, бадий образ, мусиқий тарбия, тарбия фани. Кириш. Тарбияга янгича, тизимли ёндашув, болада таянч фазилатларни кафолатли шакллантиришда оила, мактабгача таълим, умумий таълим, ўрта махсус касб-хунар ва олий таълим муассасалари, маҳаллаларнинг ижтимоий-педагогик имкониятларини тўлиқ юзага чиқаришни ва улар орасида илмий-методик узвийликни янги даражага кўтаришни тақозо этади.

Педагогик таълим инновацион кластери амалиётга муваффақиятли кириб келмоқда. Чирчиқ давлат педагогика

институти илмий ишлар режаси билан боғлиқ равишда Мусиқа таълими кафедрасида “Тарбия фанига мусиқанинг интеграциялаш методларини такомиллаштириш” мавзусида илмий тадқиқот иши олиб борилмоқда. Тадқиқот давомида ёш авлод тарбиясига оид масалаларни ҳал этишда ҳам бу ёндашув ўринли деган хулосага таянган ҳолда педагогика тарихи, халқнинг ижтимоий-тарихий, ҳаётий-маиший тажрибасига назар ташладик. Халқимизда “Бир фарзандга етти маҳалла ота-она”, “Маслаҳатли тўй тарқамас”, “Балиқ сув билан тирик, Одам — эл билан”, “Элга қўшилганнинг кўнгли тўқ, Элдан ажралганнинг бети йўқ” каби мақоллари тарбияга кластер ёндашув халқимизда азалдан мавжуд эканлигидан далолат беради. Мусиқа ўзи нима? Қуйидаги таърифни келтирамиз: мусиқа - бу турли мақсадларда янграйдиган овозли сигналларнинг универсал инсоний динамик тизими. Олим, ёзувчи, нейробиология, когнитив фанлар соҳаси мутахассиси - Чангизий, мусиқа тил ва ўқиш билан бирга иптидоий мавжудотни одамга айлантирган деган фикрни илгари суради. Ушбу таърифга кўра, инсон мусиқий жонзотдир.

(Марк Чангизий одам ва машиналарнинг билиш қобилиятини ўрганиш бўйича илмий-тадқиқот институтининг асосчиларидан биридир. У асос солган дастурлардан бири доирасида тиббий диагностика учун эмоционал ҳолатни аниқлайдиган спектрал кўзойнак ихтиро қилинган).

Инсон мусиқий товуш ҳосил қила оладиган ягона жонзот емас, аммо бундай фаолият инсонпарварлаштиришга мойиллик деб талқин қилиш мумкин. Қушлар, сичқонлар ва китлар кўшиқ куйлашади, гориллалар дуэтлар ижро этишади, тюлень ва филлар усулда, ритмик ҳаракат қилишади ва ҳоказо. Ушбу мисолларга қарамай, Ер юзида бу қадар мусиқа садолари илҳомлантирадиган, онгини чулғаб оладиган ва ҳаяжонлантирадиган бошқа мавжудод йўқ. Ҳеч ким инсончалик оҳангдор ноталарни ёзиш ёки ижро қилиш учун бунчалик кўп ҳаракат қилмайди; фақат инсон қимматбаҳо энергия ва вақтини мусиқа чолғуларини яшаш, мусиқий ансамблларни яратиш, яқка ижрони такомиллаштиришга сарфлайди. Шу билан бирга бошқа мавжудотларда мусиқани англаш, мусиқани ихтиро қилиш ва ундан роҳатланиш қобилиятлари йўқ деб таъкидлаш ноўриндир. Бу ғайри табиий. Агар шундай бўлганида, инсон ўзга сайёралик бўлиб қолар эди.[3]

Мусиқий тарбия - барча эстетик ва ахлоқий тарбиялар шакллантирадиган асос.

Бу баркамол ва бахтли инсонни камол топтиришда муҳим жиҳатдир. Бунга Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти Мусиқа таълими кафедрасида педагогик таълим кластери асосида амалга ошираётган ўқув, илмий-тадқиқот, маънавий- маърифий ишлари мисол бўла олади.

Мусиқа таълими кафедраси Педагогик таълим инновацион кластери доирасида Чирчиқ шаҳридаги ҳамкор таълим муассасалар: 2- умумтаълим мактабидаги “Мусиқа-қудратли фикр манбаи” номли мактаб-лаборатория, 30-ихтисослаштирилган кўптармоқли мактабгача таълим ташкилотида “Мусиқий экспериментал лаборатория: ўйла, излан, ижод қил” боғча-лаборатория тажриба майдонларида мусиқий ривожлантирувчи, ҳаракатли ўйин машғулоти каби экспериментларни салмоқли қисмини ўз ичига олади.

Шу билан бирга кафедранинг Педагогика факультети таркибида Чирчиқ шаҳри 8- умумтаълим мактабида 2021-2022 ўқув йилидан бошлаб 1-11-синфлар учун ўқитиладиган “Тарбия фанига мусиқанинг интеграциялаш методларини такомиллаштириш” лойиҳасининг

татбиқ этилиши тарбияда кластер ёндашув масаласини тажрибада кўриш имконини беради.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 14 апрелдаги 213-сонли “Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорида Халқ таълими вазирлиги билан келишилган ҳолда Тошкент вилояти, Чирчиқ шаҳри 8-умумтаълим иштирокида Институтнинг педагогик таълим инновацион кластери фаолияти йўлга қўйиш белгиланган. Ушбу ҳамкорлик доирасида мактаб ўқувчиларининг ёши ва психофизиологик хусусиятларини инобатга олган ҳолда уларнинг онгига умуминсоний қадриятлар ва юксак маънавиятни янада чуқур сингдириш, уларни ватанпарварлик ва инсонпарварлик руҳида тарбиялаш, умумий ўрта таълим муассасасида маънавий-тарбиявий ишларни янгича ташкил этишда кўмаклашиш мақсадида Чирчиқ давлат педагогика институти Педагогика факультети Мусиқа таълими кафедрасининг “Тарбия фанини ўқитиш жараёнига мусиқани интеграциялаш методикасини такомиллаштириш” педагогик таълим инновацион кластери лойиҳаси белгиланди. Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирининг “Умумий ўрта таълим мактаблари учун 2021-2022-ўқув йилига мўлжалланган таянч ўқув режани тасдиқлаш тўғрисида буйруғига кўра, “Тарбия”

фани 1-11-синфларда ҳафтасига 1 соатдан ўқитилади. “Миллий ғоя”, “Одобнома”, “Дин тарихи”, “Ватан туйғуси” каби фанлар негизида ягона “Тарбия” фани жорий этилди. “Тарбия” дарслари амалиётга йўналтирилиб, болани муваффақиятли мустақил ҳаётга тайёрлашни асос қилиб олган. Шунингдек, ўқувчини соғлом турмуш тарзи, вақт ва ресурслардан унумли фойдаланишга ўргатади. Ахлоқ, умуминсоний ва миллий қадриятларга ҳурмат, фаол фуқаролик, мақсад қўйиш ва интилиш кўникмалари машғулотлар орқали шакллантирилади.[1]

Бугунги кунда ривожланган давлатларда ёшлар билан ишлашнинг янгича моделларини яратишда инновацион механизм ва технологияларни қўллашга доир кўплаб амалий ишлар қилинмоқда. Шиддат билан ўзгараётган дунёда ўқувчи-ёшларни муваффақиятли ижтимоий ҳаётга тайёрлашда масъулият, мажбурият, ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданият, теран дунёқараш, соғлом эътиқодлилик, маърифатлилик, диний ва миллий бағрикенглик, маънавий, фуқаровий, маданиятлараро, ижтимоий каби фазилатларни шакллантириш кун тартибидаги асосий масалаларга айланиб бормоқда.[4]

Шу боис ёшлар тарбиясига бевосита таъсир кўрсатадиган «Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар» туркумига кирувчи фанларни ўқитиш таълим жараёнига янгича ёндашувни тақозо этмоқда. Бу ёндашувлардан бири мусиқани “Тарбия” фанини ўқитиш жараёнига интеграциялашдир. Унинг зарурияти: умумтаълим мактаблари ўқувчиларининг “Тарбия” фани бўйича билим, кўникма ва малакалари даражасини янада кучайтириш учун кластерли ёндашув шаклларида фойдаланишдир.

ИНТЕГРАЦИЯ (лот. *integratio* — тиклаш, тўлдириш, *integer* — бутун сўздан) — таълимда фанларнинг яқинлашиши ва ўзаро алоқа жараёни дифференциация билан бирга кечиши маъносини англатади.[2]

Ўсиб келаётган авлод учун музика тарбиянинг аҳамиятини ниҳоятда муҳим эканлигини қадимий мутафаккирлар алоҳида урғу билан таъкидлашган. Келажак жамият аъзосининг инсоний ва ижобий фазилатлари айнан болалиқдан бошлаб шакллана боради. [5] Замонавий илмий изланишлар натижасида фанларaro интеграциядан маълум фан фақат бойитилиши исботланмоқда. Масалан, Россия олими Н.Платишева мусиқани физика фани ўқитилиш жараёнига киритилиш дарслар тизимини таклиф қилади. Дарсларда маълум эмоционал иқлимни яратиш учун Бах, Бетховен, Шопен, Чайковский, Мусоргский ва бошқаларнинг музика асарлари тингланади. Унинг таъкидлашишича юқори

анъаналардаги мусиқани киритилиши дарсларда юқори маънавий муҳитни шакллантиради.[2]

Мусиқанинг ноёб қобилияти шундаки, унда болаларнинг дунёни ҳиссий, ёрқин образлилик асосида мукамалроқ тафаккур этишга, мулоқотнинг янги шаклларига мурожаат қилишларига ёрдам беради. Бу эса бир вақтни ўзида фикрлаш ва ҳис қилиш қобилиятини шакллантиради.[2]

Лойиҳанинг илмий янгилиги - мактабда Тарбия фанига мусиқанинг интеграцияланиши таълим жараёнида санъатнинг гуманистик потенциалидан фойдаланиш, унинг таълимий вазибаларини маънавий, ахлоқий эстетик ва шахсий тарбия билан бирлаштириш қобилиятига қаратилган. “Тарбия фанини ўқитиш жараёнига мусиқани интеграциялаш методикасини такомиллаштириш” лойиҳаси Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институтининг педагогик таълим инновацион кластери илмий-амалий тадқиқотлар йўналишига мос ва мавзунинг улар билан боғлиқлиги қуйидагилар билан белгиланади:

- Педагогик таълим инновацион кластери субъектлари (8-умумтаълим мактаб ва Музика таълими кафедраси) ўртасида ҳамкорлик механизмлари, метод ва шакллари ишлаб чиқилади ва

- мавзу Институтнинг бош илмий мавзуси доирасида тадбиқ этилади ва унинг натижасида амалий ишланмалар, методик қўлланмалар яратилади;

- Тошкент вилояти умумтаълим мактабларида Тарбия фанига мусиқани интеграциялаштирилган Мастер-класс очик дарслари ўтказиб берилади, олинган тажрибалар оммалаштирилади;

- Институтнинг профессор-ўқитувчилари ва иқтидорли талабалари мазкур синфларнинг машғулотларига жалб қилинади;

- лойиҳа сўнгида натижалар умумлаштирилиб илмий-амалий таҳлили ишлаб чиқилади;

Лойиҳа мақсади: Мусиқа таълими кафедраси “Тарбия фанини ўқитиш жараёнига мусиқани интеграциялаш методикасини такомиллаштириш” лойиҳаси ёрдамида Чирчиқ шаҳар 8-умумтаълим мактабида Тарбия фанини ўқувчилар томонидан чуқур эгаллашига кўмаклашиш; ҳамкорликдаги ишлар ижобий натижаларини Республика миқёсида умумтаълим мактаблар амалиётига татбиқ қилиш; “Тарбия фанини ўқитиш жараёнига мусиқани интеграциялаш методикасини такомиллаштириш” лойиҳасининг асосий вазифаларини қуйидагилар ташкил қилади:
-мусиқани гуманитар фанларга интеграциясини амалга оширишда педагогик таълим инновацион кластерли ёндашув самарадорлигини илмий асослаш;

-Тарбия фани 1-11-синфлар ўқув дастурлари ўрганиб чиқиш ва танлов асосида дарс мавзуларига комплекс ишланмалар, методик қўлланмалар, видео-дарслар яратиш, босқичма босқич амалиётга татбиқ этиш;

- лойиҳа натижалари асосида илмий-назарий ва амалий тавсияларни ишлаб чиқиш.

Лойиҳа объекти сифатида Чирчиқ шаҳри 8-умумтаълим мактаби 1-11-синфларда Тарбия фани ўқитилиш жараёни белгиланди.

Тадқиқот предмети: Тарбия фанини ўқитиш жараёнига мусиқани интеграциялаш методикасини такомиллаштириш мазмуни, шакл ва воситалари.

Ушбу лойиҳанинг илмий аҳамияти қуйидагилардан иборат:

-мусиқани таълим-тарбиянинг муҳим воситаси сифатида гуманитар фанларга интеграциялаш орқали ўқувчи ёшларни умумий ривожланишига салмоқли ҳисса қўшади;

-Олий таълим муассаси ва мактаб ўртасидаги ҳамкорлик шу пайтгача касбга йўналтириш ишлари билан чекланиб келган. Ушбу лойиҳаларни амалга оширилиши натижасида Институт ва мактаб ҳамкорлигига кластерли ёндашув ички ресурсларидан самарали фойдаланиш йўллари аниқланади, ҳар томонлама ривожланади;

Лойиҳанинг амалга оширилишидан кутиладиган натижалар:

-“Тарбия фанини ўқитиш жараёнига мусиқани интеграциялаш методикасини такомиллаштириш” лойиҳаси қуйидаги натижаларга эришиш мўлжалланмоқда:

- Тарбия фани билан мусиқа санъати ўртасидаги умумий мавзуларни комплекс ишланмалар асосида ўқитилиши;

- бу фанни ўқитишда ижодий ва креатив ёндашув йўл-йўриқлари аниқланиши;

- ёш авлодни билимли ва маънавий етук қилиб тарбиялашда ижодкор, ўз устида тўхтовсиз ишлайдиган ўқитувчиларни фанларни ўқитишдасанъатнинг ноёб

имкониятларидан фойдаланишга ундаш;

- лойиҳанинг илмий-амалий натижалари асосида бошқа таълим лойиҳалари, илмий-тадқиқот ишларини белгилаш;

- Мусиқа таълими кафедраси профессор-ўқитувчиларнинг илмий-амалий фаолиятини “Тарбия фанини ўқитиш жараёнига мусиқани интеграциялаш методикасини такомиллаштириш” лойиҳаси фаолияти орқали жонлантириш кутилмоқда.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси– “Умумий ўрта таълим муассасаларида “Тарбия” фанини босқичма-босқич амалиётга жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”- Тошкент ш.,2020 йил 6 июль, 422-сон.

2. Егорова А.М. – “Интеграция музыки с учебными дисциплинами образовательного процесса”-

“Издательство Молодой учёный” июнь 2010, Чита, ISSN 2072-0297, стр 321-324

3. Виктория Уильямсон «Мы – это музыка. Как музыка влияет на наш мозг, здоровье и жизнь в целом»- Москва; 2016 ISBN 978-5-00057-660-1

4. Мухитдинова М.С.-“Педагогика олий таълимда бакалаврларни тайёрлашда учраб турадиган муаммолар ва уларнинг ечиш йўллари”- Science and Education, December 2020 / Volume 1 Special Issue 4, с241-248

5. Mahkamova SH.R., Asadullayeva M.A.-“Yoshlarni ma`naviy tarbiyalashda qo`shiqchilik san`atining tutgan o`rni”- PUBLIC EDUCATION SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL MINISTRY OF PUBLIC EDUCATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN, 2020

BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHILARINING KASBIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASSTERLI YONDASHUV MASALALARI.

Muxitdinova Malohat Saidjabborovna

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika
instituti, Musiqa ta'limi kafedrası katta
o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqola talabalarni kasbiy tayyorlashning shartliligi masalalariga bag'ishlangan. Bo'lajak mutaxassisning musiqiy-pedagogik faoliyati mohiyati va mazmuni, musiqaviy-ijrochilik kompetensiyalar tarkibi haqida mushohada yuritilgan. Shuningdek, amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratuvchi yechimlardan klasterli yondashuv yo'l-yorig'i taklif qilingan

Kalit so'zlar: kasbiy tayyorgarlik, musiqiy-pedagogik faoliyat, ta'lim klasteri, kompetensiya, professional mutaxassis, zamonaviy musiqa o'qituvchisi. Kirish. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan yagona ta'lim siyosatining hududlar kesimidagi ijrosi oliy ta'lim tizimining innovatsion komponentlarini samarali rivojlantirish va ta'lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshlikni ta'minlashga ehtiyoj mavjudligini ko'rsatmoqda. Xususan, bugungi kunda pedagogik ta'lim tizimida shunday yangi mexanizm yaratilishining hayotiy zaruratga aylanishi

unda ta'lim turlari o'rtasida o'zaro nazorat, raqobat, integratsiya, uzviylik va uzluksizlikning ta'minlanishi natijasida manfaatlarning qondirilishiga erishish zaruratini namoyon qilmoqda. Pedagogik ta'limning jamiyat barqaror rivojlanishidagi ushbu muhim ijtimoiy ahamiyatidan kelib chiqqan holda zamonaviy talablar, tizimdagi muammolar hamda ularni hal qilishda fan va ta'lim bo'g'inlari o'rtasidagi tarqoqlik bugungi kunda uzluksiz pedagogik ta'limni klaster rivojlanish modeliga o'tkazish zaruratinibeligilaydi [2]. O'zbekistonda ta'limini modernizatsiya qilish sharoitidagi

vazifalardan biri bu - asosiy ta'limning innovatsion xususiyatini ta'minlash, shu jumladan, innovatsion rivojlanish vazifalariga muvofiq ta'lim tashkilotlari tarmog'ining tuzilishini yangilash, kompetentsiyaga asoslangan yondashuvni ta'minlash, akademik bilimlar va amaliy ko'nikmalarning o'zaro aloqasi, zamonaviy kadrlar tayyorlash va o'qitish malakasini oshirishning zamonaviy tizimini yaratish.[1]

Hozirgi kunda, maktab o'quvchisi uchun ta'lim sifatini oshiradigan muhitni yaratish va o'sha muhit talablariga javob bera oladigan zamonaviy o'qituvchini tayyorlash ehtiyoji nihoyatda dolzarblashdi.

Zamonaviy sharoitda ta'lim-tarbiya amaliyotini takomillashtirish uchun jamiyat talablariga moslasha oladigan, yosh avlod bilan samarali ishlashga qodir ijodkor musiqa o'qituvchi shaxsiga talab ham dolzarblashmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Mamlakatimizda pedagogik ta'lim klasteri va uning amaliyotga tatbiqi muammosi alohida tadqiqot ob'ekti sifatida keyingi yillarda o'rganilmoqda. Xususan, ta'lim klasteri pedagogikamizda integratsiya va uzluksizlik bilan bog'liq yangi innovatsion yo'nalish hamda uning amaliyotga tatbiq qilinishi pedagogik ta'limda raqobatbardosh kadrlar tayyorlash omili ekanligi G'.I.Muhamedov, Sh.Q.Mardonov, U.Xodjamqulov, X.Sultonov, S.Toshtemirova, N.Koshanova, Q.Mahmudovlarning tadqiqotlarida muayyan darajada yoritilgan. Muammoga yondosh bo'lgan yo'nalishlarda, xususan: uzluksiz ta'lim tizimining tashkiliy-pedagogik omillari, ta'lim tizimini mazmun va shakl jihatdan takomillashtirish mexanizmlari R.Eshchanov, G.Bobojonova, D.Bekchanov, M.Quronov, R. A. Mahmudov, R. Sh. Ahliddinov, Yu. N. Abdullaeva; ta'limda uzviylik va uzluksizlikni ta'minlash, ta'lim turlariaro integratsiyani kuchaytirish B. S. Abdullaeva, N. X. Raxmonqulova, D. Sh. Yakibova, M. I.Toshpulatova, A.A.Jumanov, R.B.Adizov; fanlararo aloqadorlikni ta'minlash va ta'lim muassasalarining ilmiy-uslubiy hamkorligining tashkiliy jihatlari N.M.Abdullaeva, G.Sh.Fayzullaeva, O. K. Abdurahmonovlarning ilmiy tadqiqotlarida o'z aksini topgan.[2]

Ma'lumki, pedagogik amaliyot talabalarning kasbiy tayyorgarligini eng muhim bosqichlaridan biridir.

"Musika ta'limi" yo'nalishi bakalavrlari uchun pedagogik amaliyotni o'tkazishdan maqsad: talabalarning ilmiy-nazariy va amaliy mashg'ulotlari o'rtasidagi bog'liqlikni ta'minlash; kasbiy pedagogik faoliyatning dastlabki tajribasini egallashdir.

Oxirigi yillarda Musika ta'limida professional kadrlarni tayyorlash muammosi qator olimlarning diqqat e'tiborida. Ular o'z tadqiqotlari ishlarida, maqola va tezislardagi g'oyalari, yaratgati o'quv qo'llanmalari ta'lim rivojiga o'z hissasini qo'shmoqda. Q.B. Panjiyev ("Musika ta'limi fanlarining innovatsion taraqqiyoti va rivojlanish strategiyalari", Toshkent, 2021), P.G.Кадыров ("Музыкальная педагогика", Ташкент, 2009, "Musika psixologiyasi"-Toshkent, 2005), G.S. Sharipova ("Musika va uni o'qitish metodikasi", Toshkent, 2004), Э.Н. Шаинская, С.Ф. Дебердеева, И.С. Глиндемман, Х.Мадрахимова ("Узбекская классическая, профессиональная музыка устной традиции – маком на уроках музыкальной культуры в 5-7 класса", Ташкент, 2002) kabi tadqiqotchilar tomonidan ilk qadamlar qoyilgan, lekin bu yetarli emas.[7] Musiqiy oliy ta'lim pedagogik amaliyoti masalalari umumiy pedagogika doirasida ko'rib kelingan.

Vaholanki, musiqa o'qituvchisi kasbining o'ziga xosligi shundaki, bu kasb musiqiy ijrochilik va pedagogik mahorat ko'nikmalarini birdek egallashni taqqozo etadi. Bu borada aynan klasterli yondashuv samaraliroq bo'lishi imkoni yuqoriroq.

Muhokama. Tarixiy jihatdan musiqachilarning pedagogik amaliyotida ijro kompetensiyasi to'g'risida ikkita fikr mavjud. Ulardan biri o'qituvchidan musiqiy asbobda ijro etish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarning butun majmuasiga majburiy egalik qilishni talab qiladi. Ikkinchisi esa cholg'u asbobini mahorat bilan ijro etish va ijro malakasi o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik bo'lmaydi. Birinchi nuqtai nazar konsert faoliyatida doimiy ishtirok etadigan va saxna ijodkorligini talabalarni kasbga o'rgatish bilan birlashtira oladigan o'qituvchini tan oladi. Ikkinchisi esa yuqori malakali ijrochi bo'lmay turib bo'lajak ijrochini tayyorlashda ishtirok etadigan musiqa o'qituvchisini nazarda tutadi.[6]

Hayot har ikkala turdagi o'qituvchilarning (o'qituvchi-ijrochi va o'qituvchi-musiqachi) yuqori pedagogik yutuqlarining yorqin misollarini keltiradi. Bugungi kunda ko'plab taniqli musiqachilarni tarbiyalagan ajoyib ijrochilar va o'qituvchilar, masalan, uzoq vaqt poytaxt savnalarini tark etmagan professorlar G.G. Neygaus, D.F. Oystxax, N.A. Malko, T.A. Dokshitser, P.I. Necheporenko. Professional musiqa ijrochilik ijodini pedagogik faoliyat bilan birlashtirish zarurligi haqida 1916 yilda Saratov konservatoriyasidagi yakuniy imtihonlardan so'ng B.L. Yavorskiy asoslab bergan. U oliy musiqa ta'limda "tovush hosil qilish fanlari o'qituvchilari emas, balki faqat

musiqachi arboblarni dars bermoqlari lozim" deb yozgan.[4]

Shunga qaramay, o'zlari buyuk san'atkor bo'lmay turib, saxnada cholg'u ijrochilik mahoratini namoyish qilmay yuqori pedagogik natijalarga erishayotgan cholg'u ijrochiligi fanlari o'qituvchilari misollari mavjud (xuddi shunday teskari holatlar, har bir ajoyib ijrochi ham avtomatik ravishda samarali o'qituvchiga aylanmaydi). Bunday pedagogik iste'dodning namunasi Ukrainadagi xalq cholg'u asboblarida ijro etish akademik maktabining asoschisi professor M.M. Gelis: tayyorgarligi bo'yicha pianinochi, hozirgi mashhur akkordeonchilar, domrachi, balalayka va gitara cholg'uchilari butun bir guruhini tarbiyalagan.

Shunday qilib, musiqa o'qituvchisi faoliyatida "bilim, mahorat, ko'nikma" uchligidagi asosiy tarkibiy qismlar mahorat yoki ko'nikma emas, balki bilimdir, deb taxmin qilish mumkin. Ya'ni ijro kompetensiyasi bu musiqa asbobini mukammal egallashda emas, balki, eng muhimi, ijro jarayoni qonuniyatlarini anglashda va musiqa ijro etish mahorat va ko'nikmalarini tarbiyalashda namoyon bo'ladi. [8]

Hozirgi kunda olimlar musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi masalasiga turlicha yondashmoqdalar.[5] Ilmiy manbalarning tahlili shuni ko'rsatdiki, uni takomillashtirish quyidagi yo'nalishlarda

oshiriladi:

- kasbiy tayyorgarlik jarayonida kompleksli, integratsiyalangan, interaktiv yondashuvni amalga oshirish;
- kasbiy ta'lim tarkibidagi ijobiy o'zgarishlar;
- umumiy ta'lim maktabida musiqa darslarining o'ziga xos xususiyatlarini va shunga mos ravishda musiqa o'qituvchisi amaliy faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish;
- kasbiy tayyorgarlikning xususiy jihatlarini o'rganish.

Quyidagi muammolar eng katta dolzarblikka ega: musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini oshirish bo'yicha yagona kontsepsiya bo'lmagan taqdirda ilmiy tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishini tanlash zarurati; musiqiy va boshqa fanlar o'rtasidagi fanlararo aloqalarning zaifligi; ta'lim jarayonida mintaqaviy madaniy xususiyatlarni hisobga olmaslik.[3]

Musiqiy ta'limga pedagogik, ilmiy-uslubiy va ijodiy yo'nalishni birlashtirgan yagona klasteri yaratishning asosiy afzalliklari quyidagilar deb hisoblaymiz:

1. Musiqa ta'limi uchun zamonaviy pedagogik kadr tayyorlashda klasterli yondashuvning muhimligini ilmiy asoslash.
2. Bo'lajak mutaxassislarni ta'lim klasteri asosida amaliyot jarayoniga jalb qilish metodlarini takomillashtirish.
3. Ijtimoiy pedagogik amaliyot bo'yicha xorijiy tajribalarni tahlil qilish va ta'lim tizimimizga tatbiq etish mexanizmlarini ishlab chiqish.

4. Ta'lim tizimi b'o'ginlarida: umumta'lim, qo'shimcha ta'lim, o'rta maxsus, oliy kasbiy ta'limda amaliyot jarayoni tashkil qilish xususiyatlari o'rganish uchun laboratoriya maydonchalari tashkil qilish, faoliyatni muntazam yo'lga qoyish.

5. Bo'lajak musiqa o'qituvchisi pedagogik amaliyotini tashkil qilish metodik tavsiyalarini ishlab chiqish.

Kutilayotgan natija.

1. Musiqa ta'limi jarayoni tarmoq sub'ektlari o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlari, metodlari va shakllari ishlab chiqiladi va aprobat siya qilinadi.

2. Musiqa ta'limi amaliyoti sohasida zamonaviy ta'lim texnologiyalari va Davlat ta'lim standarti talablari asosida o'quv dasturlarini o'quv-uslubiy majmuasi va texnologik ta'minoti takomillashtiriladi.

3. Таълим klasterining barcha sub'ektlari qiziqishlarini hisobga olgan holda musiqiy pedagogik amaliyot mazmunini tanlash va tuzilishini takomillashtirishga erishiladi. Xulosa. Shu tarzda tashkil qilingan o'zaro ta'sir jarayoni barcha klaster bo'ginlarining raqobatbardoshligini oshiradigan, amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratishga imkon beradi; maqbul vaqt oralig'ida yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashni ta'minlaydi; kasbda o'zini anglashning individual ta'lim traektoriyalarini yaratishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
"Pedagogik ta'lim sohasini yanada
rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"
PQ-4623 son. 27 02 2020y
2. Muhamedov G'.I'. "Pedagogik ta'lim
innovatsion klasteri: ehtiyoj, zarurat, natija"
Xalq so'zi 15 02 2019.
3. Muhamedov G'.I', Xo'jamqulov U.N.
"Pedagogik ta'lim innovatsion klasteri: ta'rif,
tavsif, tasnif"- TVCHDPI, 2019.
4. Ибраимов Р.А. «Основы мастерства
профессионального педагога -
музыканта»-Инфоурок-ведущий
образовательный портал России, 2017
5. Торхова А.В. [и др.] «Кластерное
развитие непрерывного педагогического
образования как мировая тенденция»-
БГПУ им. М.Танка
6. Салитова Ф.Ш. «О подготовке
музыкально-педагогических кадров
высшей квалификации в Республике
Татарстан: история, современное
состояние, перспективы».
7. Muxitdinova M.S. "Pedagogika oliy
ta'limida bakalavrlarni tayyorlashda uchrab
turadigan muammolar va ularning yechish
yo'llari"-Science and
www.scientificprogress.uz «SCIENTIFIC
PROGRESS» Scientific Journal ISSN:
2181-1601 Volume: 1, ISSUE: 5 470
Education 2020- 241-243 c.
8. Москвина И.В. Актуальные проблемы
профессиональной подготовки будущего
учителя музыки // Интернет-журнал «Мир
науки», 2018 №5

MUNDARIJA:

1	O„ZBEK TILINI O„QITISHDA YOZUV MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI	4
	Мухитдинова Хадича Сабировна	
2	QADIMDA INSON HUQUQLARI G`OYALARINING PAYDO BO`LISHI VA RIVOJLANISHI.	12
	Muzaffarov Ikromjon Nodirbek o`g`li	
3	ЎЗБЕК ОИЛАЛАРИДА ИЖТИМОЙ-МАДАНИЙ ВА МАЪРИФИЙ ЖАРАЁНЛАРНИНГ МОДЕЛИ.	16
	Арсланова Суғдиёна Анваровна	
4	ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ СОҲАСИДА ОЛИБ БОРИЛАЁТГАН ИСЛОҲОТЛАР	24
	Мадумаров Талантбек Толибжонович	
5	МУСИҚА САНЪАТИ БОШҚАРУВИДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯ	29
	Маҳкамова Шоҳида Рахматуллаевна	
6	MUSIQA VA MUSIQIY RITMIK HARAKATLAR YORDAMIDA DAVOLASHNING QISQACHA TARIXI	35
	Asadullayeva Mastura Abduvohobovna	
7	МУСИҚА САНЪАТИ БОШҚАРУВИДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯ	40

Маҳкамова Шоҳида Раҳматуллаевна

8	JEYN OSTINNING “PRIDE AND PREJUDICE” (ANDISHA VA G.,URUR)
ROMANIDA OILAVIY MUNOSABATLAR VA ULARNING JAMIYATGA
TA’SIRI | 46 |
|---|--|----|

Tadqiqotchi Sayitqulova Z.H

9	THE USE OF DIALECTAL WORDS IN WORKS OF MARK TWAIN	52
	Nematova Nargiza Azimovna, G'afurova Vasila Murodillayevna	

10	AVSTRALIYA VA OKEANIYADAGI GEOGRAFIK NOMLAR VA
ULARNI MAKTAB GEOGRAFIYASIDA O’RGANISH | 59 |
|----|--|----|

Акрамова Г, Мирзоева И.Э

11	ОЛИЙ ҲАРБИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ЎҚИТИШНИНГ
ЗАМОНАВИЙ ИНТЕРФАОЛ МЕТОДЛАРИ | 63 |
|----|---|----|

Мавланов Зомониддин Махамадмусаевич

12	ЁШЛАРНИ ИНФОРМАЦИОН ХУРУЖЛАРДАН ҲИМОЯ ҚИЛИШДА
ПСИХОЛОГИК ХАВФСИЗЛИКНИНГ РОЛИ | 66 |
|----|---|----|

Н. Джухонова, Д. Иброҳимов

13	BOSHLANG’ICH TA’LIMDA YANGI MA’LUMOTLARNI
O’ZLASHTIRISH JARAYONINI FAOLLASHTIRISHNING SAMARALI
USULLARI. | 70 |
|----|---|----|

Maxkamova E’zozxon Xikmatullayevna

14	OLIY TA’LIM MUASSASASI TALABALARIDA IJTIMOIIY-MADANIY
KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY MEZONLARI | 75 |
|----|---|----|

Jakbarova Zarifaxon Solijon qizi

15	BUGUNGI KUNDA TARIX FANINI O'RGANINSHNING AHAMIYATI	79
----	--	----

Eshonqulova Gulnoz Nu'monovna

16	ЁШЛАРНИ ИНФОРМАЦИОН ХУРУЖЛАРДАН ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ПСИХОЛОГИК ХАВФСИЗЛИКНИНГ РОЛИ	82
----	---	----

Н. Джухонова, Д. Иброҳимов

17	OLIIY TA'LIMDA MODULLI O'QITISH TEXNOLOGIYASINING AHAMIYATI	86
----	--	----

Djumanqulov Azamat Abdurahimovich

18	ONA TILI DARSLARIDA INTERFAOL TA'LIM VA UNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI	90
----	---	----

Malohat Nazarova

19	АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ТАМОЖЕННОГО КОНТРОЛЯ ТОВАРОВ, ПЕРЕМЕЩАЕМЫХ В МЕЖДУНАРОДНЫХ ПОЧТОВЫХ ОТПРАВЛЕНИЯХ	93
----	--	----

Абдулазизова Альбина

20	ИНКЛЮЗИВНАЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СРЕДА КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	97
----	---	----

И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Камилова Наргиза Абдукахоровна

21	МЕНИНГ МАКТАБИМ – МЕНИНГ ФАХРИМ	108
----	--	-----

Шухрат Садыков

22	“МИФТОҲУЛ-АДЛ” АСАРИ ВА УНИНГ ЁЗИЛИШ ТАРИХИ М.Баймиров	113
23	ЛЕКСИК ПРЕСУППОЗИЦИЯНИНГ МОХИЯТИ, ИФОДАЛАНИШ УСУЛЛАРИ Махмудов Шухрат Абдулазизович	116
24	ҚАТАҒОНЛИК СИЁСАТИ ФОЖЕАЛАРИ. Дилнора Акбарова	121
25	МАКТАБГАЧА YOSHIDAGI BOLALARNI OVQATLANTIRISH VA UNI TASHKIL ETISHDA XAVFSIZLIK MEZONLARI Utanova Naziraxon Maxmudjonovna, Maxmudova Aziza Alisher qizi, Abdusattorova Shaxribonu Alisher qizi	124
26	QORAQALPOQ LINGVISTIKASIDA GENDER TADQIQI Rzamuratova Zlixa Quwatbaevna	128
27	“АЛИШЕР НАВОЙЙ” РОМАНИДА ТАРИХИЙ ҲАҚИҚАТНИНГ БАДИИЙ ТАЛҚИНИ Шомуротова Чарос Равшан қизи	131
28	SHAHAR YO“LOVCHI TRANSPORTI DISPETCHERLIK BOSHQARUVINI SHAKLLANTIRISH VA TAXLIL QILISH Omonov F.A., Islamov E.B.	135
29	SUNIY YO‘LDOSH ALOQA TARMOQLARI VA ULARNING TURLARI Ravshanova Sadoqat Shavkat qizi, Nazarov.A.M	143
30	CORRELATION BETWEEN TERMS OF 5G NETWORKS, IOT AND D2D COMMUNICATION	146

Nozima Musaboyeva Bahtiyor qizi

**C# DASTURLASH TILIDA FUNKSIYALAR VA ULARDAN
FOYDALANISH**

31 154

Ibragimova K.U., Inomiddinov S.N.

EFFECTIVENESS OF USING DIFFERENT METHODS IN TEACHING ENGLISH

32 159

Yangiboyeva Umidaxon

SOME FORMS OF DIMINUTIVES IN ENGLISH AND SPANISH

33 162

Mamatkulova Nodira

O„ZBEK XALQ ERTAKLARIDA SAFAR MOTIVI

34 166

Mashrapova Gulsanam Axadovna

**УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРДА “ТАРБИЯ” ФАНИГА МУСИҚАНИ ИНТЕГРАЦИЯЛАШДА
КЛАСТЕРЛИ ЁНДАШУВ**

35 171

Қодирова Феруза Усмановна, Мухитдинова Малоҳат Саиджабборовна

**BO`LAJAK MUSIQA O`QITUVCHILARINING KASBIY TAYYORGARLIGINI
TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTERLI YONDASHUV MASALALARI.**

36 177

Muxitdinova Malohat Saidjabborovna

[illegible]

[illegible]